

تحلیل و بررسی مقاله «قرآن و هنرهای اسلامی» اثر «ژان لویی میشون» از کتاب دیدگاه هرمونیک

چکیده

کتاب «The study Quran» تألیف "سید حسین نصر" در کشور آمریکا به چاپ رسیده است. کتاب مذکور علاوه بر ترجمه و تفسیر قرآن به زبان انگلیسی، شامل پانزده مقاله، پیرامون مسائل متفاوتی که با قرآن و اسلام سرو کار دارد، می‌باشد. در جستار حاضر، مقاله یازدهم این کتاب تحت عنوان «قرآن و هنرهای اسلامی» نوشته «ژان لویی میشون» مورد تحلیل و بررسی قرار گرفته است. وی در مقاله مذکور برای پرداختن به قرآن و بیان هنرهای اسلامی به مباحثی از جمله دو هدیه آسمان، مسجد پیامبر(ص) در مدینه، موهبت تلفیق و ... پرداخته است. مقاله حاضر به شکل توصیفی - تحلیلی در جهت دستیابی به تفکرات، دیدگاه، روش و نوع قلم مؤلف در زمینه قرآن و هنرهای اسلامی، ابتدا از زبان انگلیسی ترجمه شده و سپس با توجه به تفکرات و اعتقادات مسلمانان، مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته است. تحلیل و بررسی متن، از جنبه هنر، معماری اسلامی قرآنی، هنر اسلامی و صنایع دستی و آیات هنری از دیدگاه مؤلف به رشته تحریر درآمده و در عین بیان مهمترین نقد، نقاط قوت نیز بیان شده است.

اهداف پژوهش:

۱. بررسی هرمونیک و موضوعات محوری در مقاله قرآن و هنرهای اسلامی اثر ژان لویی میشون.
۲. بررسی کتاب «The study Quran» از سید حسین نصر.

سؤالات پژوهش:

۱. هنر اسلامی چه بازتابی در کتاب «The study Quran» داشته است؟
 ۲. در مقاله قرآن و هنرهای اسلامی رابطه قرآن و هنر اسلامی چگونه تبیین شده است؟
- واژگان کلیدی: The study Quran، حسین نصر، لویی میشون، قرآن، هنر اسلامی.

مقدمه

هنر در حقیقت مهارت، ادراک و تجربه امور در زندگی و طبیعت و به کارگرفتن آن در جهت خدمت به زندگی است. ابزارهای هنری، یکی از رساترین، بلیغ‌ترین و کاری‌ترین ابزار ابلاغ و تبلیغ پیام است. هنر یک شیوه بیان و ادا کردن است، منتها این شیوه بیان از هر شیوه تبیینی دیگر، رساتر، دقیق‌تر، نافذتر و ماندگارتر است. هنر، خلاقیت بشری و مهارتی است فنی که گویی با الهامی فوق بشری هدایت می‌شود. وجود احساس در انسان برای ارتباط با محیط اطراف خویش او را برآن داشته است که آن چه در ما فی‌الضمیر او در جریان بوده را نه به صورت خشک و بی‌مایه، بلکه با استعانت جستن از احساسات و تجلیات زیباگرایانه در کل آفرینش در قالبی نو و دلربا آن را ارائه دهد، تا اینکه ارتباط انسان‌ها را از رهگذر این فن و این جاذبه صد چندان کند. به طبع، انسانی که از فطرت و روان سالم برخوردار باشد میل و گرایشش به زیبایی بسیار زیاد خواهد بود. انسان از آن هنگام که در هبوط گرفتار آمد، همواره امید داشت تا روزی خود را به جایگاه حقیقی‌اش باز رساند، همین امید بود که به او پویایی مقدسی بخشید تا در حرکت تکاملی خود در بازگشت به «فردوس برین» به هر ابزاری دست یابد تا مگر بتواند جام وصل را به دست آورد و جان خود را سیراب کند. خداوند نیز تصریح می‌کند، «يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَى رَبِّكَ كَدْحًا فَمُلَاقِيهِ» ای انسان، حقاً که تو به سوی پروردگار خود به سختی در تلاشی، و او را ملاقات خواهی کرد». در قرآن مطلبی که مستقیماً به هنر اشاره‌ای داشته باشد نیست ولی با توجه به سوره‌ها و آیه‌های آن، قرآن سراسر هنر است و هنر اسلامی برگرفته از جهان بینی اسلامی است.

سید حسین نصر، فیلسوف ایرانی در ۱۳۱۲ش در تهران متولد شد و در دوازده سالگی عازم آمریکا شد. در طول تحصیلات در مدارس و دانشگاه‌های آمریکا، زبان انگلیسی، علوم، تاریخ آمریکا، فرهنگ غربی و آموزه‌های مسیحی را آموخت. پس از فارغ‌التحصیلی در رشته فیزیک، مطالعات گسترده‌ای در علوم انسانی را آغاز کرد. وی در رشته‌های زمین‌شناسی و ژئوفیزیک مقطع کارشناسی ارشد را به پایان رسانید و در سن بیست و پنج سالگی با درجه دکتری از دانشگاه هاروارد در رشته فلسفه و تاریخ علم فارغ‌التحصیل شد و پس از بازگشت به ایران با مرتبه دانشیاری فلسفه و تاریخ علوم در دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران به تدریس پرداخت. در طی دوران اقامتش در ایران، همچنین نزد استادان فلسفه اسلامی در تهران، قم و قزوین تلمذ می‌کرد. پس از انقلاب به غرب مهاجرت کرد و در همانجا ماندگار شد و خیلی زود وی به عنوان یک اندیشمند سنت‌گرا در جامعه علمی آمریکا به رسمیت شناخته شد. اگرچه دکتر حسین نصر بیشتر وقت خود را برای آموزش دانشجویان و ایراد سخنرانی صرف می‌کند اما این امر مانع انتشار کتاب و مقالات گوناگون از او نشده است. از کتاب‌های ارزشمند نصر می‌توان به «اسلام و معنویت»، «اسلام سنتی در دنیای مدرن» و «راهنمای جوان مسلمان در دنیای غرب» اشاره کرد و چندی پیش نیز کتاب «The Study Quran» ایشان در آمریکا به چاپ رسیده است. در یکی از این مقالات به بررسی رابطه قرآن با هنرهای اسلامی پرداخته شده است. پژوهش حاضر در صدد بررسی این مقاله است.

درخصوص موضوع پژوهش تاکنون اثر مستقلى به رشته تحرير در نيامده است لذا پژوهش حاضر به روش توصيفى و تحليلى و با تكيه بر داده‌هاى منابع كتابخانه‌اى در صدد بررسى اين موضوع است. مقاله‌اى كه در پى بررسى و تحليل آن هستيم، با عنوان «قرآن و هنرهاى اسلامى» نوشته آقاى «ژان لويى ميشون» يازدهمين مقاله اين كتاب محسوب مى‌شود. به همين منظور، در ابتدائى امر به معرفى نويسنده آن پرداخته و با توجه به متن مقاله و نوشتار ايشان، تا حدودى به تحليل تفكرات او مى‌پردازيم.

نتيجه‌گيرى

پژوهش حاضر در خصوص تفكرات، ديدگاه، روش و نوع قلم ژان لويى ميشون نتايج زير را در بر دارد: مطالبى كه مؤلف در متن مقاله به آنها اشاره كرده، متناسب با عنوانى است كه براى مقاله اش انتخاب كرده و در قالب‌هاى توانسته تحت عنوان‌هاى انتخابى مباحث و مطالبى را پيرامون قرآن و هنرهاى اسلامى بيان كند و مواردى را در اين زمينه به مخاطبين و خوانندگان مقاله‌اش انتقال دهد. در يك نيم نگاه به مطالبى كه ذكر شد، مى‌توان گفت كه نويسنده مقاله مذكور در خصوص قرآن و هنرهاى اسلامى به مباحثى همچون، دو هديه آسمانى، موهبت تلفيق، يك منبع دائمى براى الهام گرفتن و ... توجهاتى داشته و مطالبى را ذكر كرده، اما مقاله مذكور براى متخصصين در علم دين و آشنا با هنرهاى اسلامى، نكات جديدى را به همراه ندارد، اما براى نيمه متخصصين، مطالبى تا حدى مفيد را بيان مى‌كند و براى آشنائى غير مسلمان و تازه مسلمان با قرآن و هنرهاى اسلامى، اطلاعات را به آنها مى‌دهد. همچنين متن مقاله براى پژوهش در خصوص ميزان اطلاع يك شخص فرانسوى انگليسى زبان كه در جهان غرب مى‌زيسته و با اسلام آشنا شده و مقدار فهم و دركش از اسلام، مسلمين و هنرهاى اسلامى چقدر مى‌باشد، مفيد است.

منابع

قرآن کریم.

- بستانی، محمود. (۱۳۸۷). اسلام و هنر، ترجمه حسین صابری، مشهد: آستان مقدس رضوی.
- جعفری، محمد تقی. (۱۳۶۹). زیبایی و هنر از دیدگاه اسلام، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- حر عاملی، محمد بن حسن. (۱۴۱۶). تفصیل وسائل الشیعه الی تحصیل مسائل الشریعه، مؤسسه آل بیت (ع)، الاحیاء التراث.
- خالندی، انور. (۱۳۷۹). بررسی معرفت‌شناختی هنر و زیبایی‌شناسی اسلامی بر اساس قرآن و سنت، قرآن و علم، تهران: نور.
- خامنه‌ای، علی. (۱۳۷۳). هنر از دیدگاه مقام معظم رهبری حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (دامت برکاته)، چاپ و نشر فرهنگ اسلامی.
- طباطبایی، سید محمد حسین. (۱۳۷۵). المیزان فی تفسیر القرآن، تهران: دارالکتب الاسلامیه.
- قرائتی، محسن. (۱۳۸۸). تفسیر نور، مرکز فرهنگی درس‌هایی از قرآن، تهران: نور.
- گرابار، الگ. (۱۳۸۴). هنر- معماری و قرآن، مترجم: حسن رضایی هفتادر، قم: اسلام پژوهی.
- مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی. (بی‌تا). بحار الانوار الجامعة لدرر أخبار الأئمة الأطهار (ع)، قم: دار احیاء التراث العربی.
- نوری، حسین بن محمد تقی. (۱۳۶۸). مستدرک الوسائل، مؤسسه آل‌البیت (ع)، قم: الاحیاء التراث.
- موسوی لری، اشرف السادات. (۱۳۹۱). جایگاه مضامین هنر اسلامی و قرآن پژوهی در پژوهش‌های دانشگاهی، تهران: مطالعات هنر اسلامی.